

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»**
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І ФІНАНСІВ
Кафедра економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

Витрати виробництва та собівартість продукції галузі рослинництва

Виконав:

здобувач освітнього ступеня «Магістр»
освітньо-професійної програми
«Економіка» спеціальності 051 «Економіка»
денної форми навчання
ТАТАРИН Віталій Іванович

Керівник:

доктор економічних наук, професор
КОРЖЕНІВСЬКА Наталія Леонідівна

Оцінка захисту:

Національна шкала _____
кількість балів: _____ Шкала ECTS _____
« ____ » _____ 2024 р.

Допускається до захисту:

« ____ » _____ 2024 р.

Гарант освітньо-професійної програми

«Економіка»

спеціальності 051 «Економіка»

Юлія ВОЛОЩУК

м. Кам'янець-Подільський, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. Теоретичні і методичні підходи до визначення витрат виробництва та собівартості продукції галузі рослинництва	8
1.1. Економічний зміст витрат виробництва галузі рослинництва та їх класифікація	8
1.2. Процес формування собівартості продукції рослинництва	29
1.3. Методика розрахунку собівартості основних видів продукції рослинництва	35
Висновки до розділу 1	39
Розділ 2. Аналіз витрат виробництва та собівартості продукції галузі рослинництва	41
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	41
2.2. Стан та тенденції розвитку галузі рослинництва	47
2.3. Особливості формування рівня витрат на підприємстві	52
Висновки до розділу 2	63
Розділ 3. Напрями удосконалення витрат виробництва та собівартості продукції галузі рослинництва	69
3.1. Напрями стратегічного управління витратами підприємства	69
3.2. Резерви зниження собівартості продукції рослинництва	75
3.3. Забезпечення оптимального рівня витрат для зростання конкурентоспроможності продукції рослинництва	79
Висновки до розділу 3	86
Висновки	88
Список використаних джерел	96
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. Від рівня собівартості та якості рослинницької продукції значною мірою залежить прибутковість усіх сільськогосподарських галузей, у кожному господарстві виникає нагальна потреба посилення відповідальності за необґрунтовані витрати. Тому постійне зниження витрат на виробництво продукції рослинництва є важливою умовою росту економічної ефективності галузі, а також і вирішення ключових аспектів продовольчої безпеки країни загалом.

Сучасний стан в галузі рослинництва, як і в інших галузях сільського господарства України, потребує новітніх, інноваційних підходів, впровадження яких для більшості малих та середніх товаровиробників є вкрай проблематичною та досить затратною справою. Однак за останні роки намітилася позитивна тенденція до впровадження інноваційних управлінських механізмів, але переважно в структурах холдингового типу з достатнім фінансовим забезпеченням своєї діяльності.

Для забезпечення подальшого розвитку агропромислового сектору економіки нашої держави необхідно забезпечити максимальне зростання ресурсного потенціалу сільськогосподарських товаровиробників за рахунок максимального використання наявних агрокліматичних умов виробництва, перейти до адресного розподілу бюджетної фінансової допомоги на конкурсній основі за обов'язкового обґрунтування ефективності її використання, підвищення родючості сільськогосподарських земель, використання ефективного менеджменту. Важливу роль у вирішенні цих завдань повинен відіграти точний і своєчасний розподіл витрат для виробництва продукції рослинництва.

Дослідження, присвячені аспектам витрат виробництва та собівартості продукції в галузі сільського господарства, особливо галузі рослинництва, є сферою діяльності багатьох відомих вітчизняних учених-економістів: В.Г. Андрійчука, І.В. Баришевської, Т.І. Чаюн, Т.В. Давидюк, В.М. Жук, Ю.С.

Бездушної, Б.В. Мельничука, А.А. Костякової, Л.П. Шевчука, Н.А. Овчарук, Ю.С. Яковлевої та інших.

Мета та завдання роботи. Метою роботи є поглиблення теоретико-методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо витрат виробництва та собівартості продукції галузі рослинництва.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання:

- поглибити розуміння економічного змісту витрат виробництва галузі рослинництва та їх класифікація;
- розкрити сутність собівартості продукції рослинництва та її видів;
- дослідити методику розрахунку собівартості основних видів продукції рослинництва;
- провести загальну оцінку організаційно-економічної характеристики підприємства;
- здійснити аналіз стану та тенденції розвитку галузі рослинництва;
- визначити особливості формування рівня витрат на підприємстві;
- запропонувати основні напрями стратегічного управління витратами сільськогосподарських підприємств з метою забезпечення їх ефективного фінансового стану та стійкого розвитку;
- підрахувати резерви зниження собівартості продукції рослинництва;
- знайти шляхи забезпечення оптимального рівня витрат для зростання конкурентоспроможності продукції рослинництва.

Об'єкт дослідження – теоретичні та прикладні аспекти витрат виробництва та собівартості продукції галузі рослинництва.

Предмет дослідження - сукупність теоретико-методологічних і практичних аспектів витрат виробництва та собівартості продукції галузі рослинництва.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є фундаментальне положення економічної теорії, а також загальнонаукові принципи проведення дослідження. При цьому були використані такі методи: монографічний (проведення теоретичних і методологічних узагальнень, вивчення сучасного стану формування витрат виробництва та собівартості

продукції рослинництва); економіко-статистичний (аналіз витрат виробництва та собівартості продукції рослинництва); табличні і графічні методи відображення інформації та ін. Всі методи поєднує системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів.

Інформаційною базою дослідження склали аналітичні й статистичні матеріали Державної служби статистики України; наукові розробки зарубіжних та вітчизняних науковців, результати власних розрахунків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці теоретичних, методологічних та прикладних засад витрат виробництва та собівартості продукції рослинництва підприємства. *Набули подальшого розвитку:*

- трактування сутності категорій «витрати», як процесу використання ресурсів підприємством при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, який призводить до зменшення власного капіталу або збільшення зобов'язань;

- основні напрями стратегічного управління витратами сільськогосподарських підприємств з метою забезпечення їх ефективного фінансового стану та стійкого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні науково-методичних пропозицій і практичних рекомендацій щодо витрат виробництва та собівартості продукції рослинництва.

Особистий внесок студента. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати, висновки і пропозиції, стосовно витрат виробництва та собівартості продукції рослинництва, викладені в роботі, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Положення основних результатів дослідження та їх практичне застосування обговорювалися на II Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності:» 17 квітня 2024 р. м. Кам'янець-Подільський.

Публікації. За темою досліджень опубліковано тези в матеріалах II

Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності:» (17 квітня 2024 р. м. Кам'янець-Подільський) на тему: «Витрати та собівартість продукції рослинництва», загальним обсягом 0,2 друк. арк.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 102 найменування. Робота викладена на 109 сторінках комп'ютерного тексту, налічує 17 таблиць та 12 рисунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артющенко В. А. Розвиток і сучасний стан систем обліку затрат. *Економічний аналіз*. 2017. №22 (103). С. 29-33.
2. Баришевська І. В., Чаюн Т.І. Формування собівартості продукції рослинництва та шляхи її зниження на сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва*. Сер. : Економічні науки. 2014. № 7. С. 70-76.
3. Бем-Баверк О. Основи теорії цінності господарських благ. 1929. 445 с.
4. Біла О. Боднарюк І. Мединська Т. Управління витратами підприємства: теорія та практика. Львів. ЛКА. 2022. 200 с.
5. Бланк И.А. Управління прибутком. 2-е вид., і доп. Київ. Ника. Центр, Эльга, 2002. 752 с.
6. Бойко Є.І. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України. 2018. С. 139.
7. Бойчук І.М., Харів П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємства: Навч. Посіб. К.: Каравела; Львів: Новий світ – 2000; 2021. 298 с.
8. Бугрім О.Ю. Витрати промислових підприємств на впровадження системи управління якістю продукції. *Держава та регіони*. Серія: Економіка і підприємництво. 2021. №2. С. 129-134.
9. Бурачек І. В., Михайленко Н. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 21. С. 134–137.
- 10.Бурляй О.А., Бурляй А.П. Необхідність управління витратами на виробництві продукції рослинництва в аграрних підприємствах. *Економіка АПК і природокористування*: вісник ХНАУ. Х., 2019. № 13. С. 152-160.
- 11.Бурик А. Ф., Світовий О. М. Економічний механізм формування

виробничих витрат у рослинництві: монографія. Умань : Видавець «Сочинський», 2019. 235 с.

12.Бутинець Т. А. Класифікація господарського контролю: міф чи реальність? *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Сер.: Економічні науки. 2011. № 1. С. 12–17.

13.Бухгалтерський управлінський облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна та ін. Житомир : Рута, 2015. 480 с.

14.Важливість управління витратами для бізнесу, URL: <https://enterslice.com/learning/cost-management-for-business/>

15.Варченко О. М., Свиноус І. В., Іванова Л. С., Ткаченко К. В., Биба В. А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 19–26.

16.Варченко О. М., Свиноус І. В., Микитюк Д. М., Іванова Л. С., Биба В. А. Організаційно-економічна сутність управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Продовольчі ресурси*. 2020. № 14. С.220–229.

17.Воронко Р. М., Басіста І. А. Тракткування внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. 2016. Вип. 10. С. 139–146.

18.Гаращук В. М. Доктрина контролю та нагляду в управлінні // Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). Харків, 2016. С. 201–207.

19.Гарасим П.М., Давидович І.Є., Хомин П.Я. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення) : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 2017. 270 с.

20.Гнатишина Н. І. Теоретичні засади контролю в Україні. *Управління розвитком*. 2015. № 1. С. 113–116.

21. Головацька С. І., Хаймьонова Н. С. Організаційно-методична модель внутрішнього контролю витрат підприємства. Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. 2015. Том 12. Ч. 1. С. 74–80.

22. Гончар В. П. Розвиток внутрішнього контролю в системі управління сільськогосподарськими підприємствами: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Харків, 2014. 20 с.

23. Господаренко Г.М., Черно О.Д., Мартинюк А.Т., Бойко В.П. Винесення основних елементів живлення з ґрунту культурами польової сівозміни за різного удобрення. Агрохімія і ґрунтознавство. Міжвід. тем. наук. збірник. 2021. Вип. 91. Харків: ННЦ “ІА ім. О.Н. Соколовського”. 2021. С. 31-40. <https://doi.org/10.31073/acss91-04>.

24. Грабова І.М. Класифікація витрат підприємства. Матеріали III Всеукраїнської заочної наукової конференції "Актуальні питання сучасної економіки" / Уман. нац. ун-т садівництва, ф-т економіки і підприємництва; [редкол.: А.Ф. Головчук (відп. ред.) та ін.]. Умань: Сочинський, 2011. Ч. 3.

25. Грицай О. І. Семантика поняття "витрати на інноваційні процеси". Наукові праці НДФІ. 2014. Вип. 4. С. 43-47.

26. Грицай О. І. Сутність витрат промислового підприємства. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. Вип. 2. С. 68–72.

27. Денисюк О. М. Аналіз операційних витрат машинобудівних підприємств на прикладі Вінницької області. Агросвіт. 2015. № 22. С. 38–44.

28. Долук А. В., Кургінян А. З. Порівняльна характеристика визнання, оцінки і відображення в обліку та звітності підприємств витрат діяльності за міжнародними та національними стандартами. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2012. Вип. 3. С. 145–153.

29. Жадан Т. А., Яценко С. О. Внутрішній контроль як економічна категорія: систематизація наукових підходів та уточнення змісту. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 845–850.

30.Жадан Т. А. Економічна сутність та зміст поняття «державний фінансовий контроль». *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 16. С. 161–168.

31.Жадан Т. А., Куліш О. О. Систематизація методів калькулювання та систем обліку витрат підприємства // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Маркетингові інновації в освіті, туризмі, готельно-ресторанній, харчовій індустрії та торгівлі», присвяченої 50-річчю заснування Харківського державного університету харчування та торгівлі (3 жовтня 2017 р., м. Харків).

32.Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14)

33.Золотарьова А. М. Напрями підвищення ефективності управління виробничими витратами на вітчизняних підприємствах. *Управління розвитком*. 2022. № 5. С. 21–22.

34.Єдинак Т. С., Павлишен О. В. Контроль як функція державного управління: сутність та класифікація. *Вісник Академії митної служби України*. Сер.: Державне управління. 2017. № 1. С. 12–18.

35.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій URL: <http://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/3283-instruktsiya-291.html>

36.Колісник Г.М. Економічна сутність і витрат виробництва і методологія їх дослідження // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. / за ред. І.Г. Ткачук. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського НУ ім. Василя Стефаника, 2010. Вип. 6. Т. 1. 290 с. С. 42–49.

37.Концептуальна основа фінансової звітності. IASB; Стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01.09.2010 [Електронний ресурс]. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009 Назва з екрану.

38.Костякова А.А. Класифікація витрат виробництва в рослинництві за цільовим підходом. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (Економічні науки)*. 2017. № 2(9). С. 306–314.

39.Костякова А.А. Економічна природа втрат виробництва продукції рослинництва: сутність, класифікація, види. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (Економічні науки)*. 2011. № 2(14). С. 134–139.

40.Косинська О. В. Удосконалення системи управління витратами як важливий засіб підвищення ефективності функціонування підприємств харчової промисловості. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 21.6. С. 216-221.

41.Костецький Я.І. Статистичний аналіз витрат виробництва і собівартості продукції в аграрному секторі. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. Випуск 5. Том 2. С.145-154.

42.Костецька Н. Управління витратами на підприємствах в умовах ризику. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1035/992>

43.Лепетан І. М. Формування концепції стратегічного управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2017. № 10.

44.Лепетан І.М. Організація управлінського обліку за центрами витрат у сільськогосподарських підприємствах. *Агросвіт*. 2019. № 23. С. 19-24.

45.Лепетан І.М., Гайворонюк О.О. Основні елементи системи управління витратами. Електронне наукове фахове видання. *Ефективна економіка*. 2024.. Випуск 2. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/35270.pdf>

46.Литовченко О.Ю. Управління витратами на підприємстві: теоретичний аспект. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 31. С. 301-309. URL: http://www.marketinfr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/47.pdf

47.Маркіна І.А., Вороніна В.Л., Рудич А.І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2020. № 4 (115). С. 140–147.

48.Мосіюк П.О., Крисальний О.В., Сердюк В.А., Мельник С.І. та ін. Економіка і організація аграрного сервісу. Київ. ІАЕ УААН, 2021.345 с.

49.Маниліч М.І., Миронюк О.В. Собівартість продукції: теоретичний аспект. / http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpen/2012_8/01SPTA.pdf

50.Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : Наказ Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132. URL: <http://zakon.nau.ua/doc>

51.Моссаковський В.Б., Томчук О.Ф. Удосконалення обліку та контролю витрат в сільськогосподарських підприємствах. *Економіка АПК*. 2008. № 3. С. 42–46.

52.Муляр Т.С. Управління витратами аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2016. № 4. С. 8–14.

53.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

54.Новікова Х. К. Внутрішній контроль як основна складова управління діяльністю підприємства. *Економічні науки*. Сер.: Облік і фінанси. 2015. Том 19. Ч. 2. С. 109–116.

55.Павелко О. В. Доходи і витрати основної діяльності будівельних підприємств у системі обліку та контролю: монографія. Рівне: НУВГП, 2012. 236 с.

56.Петренко С. М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення: теорія, методологія, організація: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09. Київ, 2010. 36 с.

57.Півнюк О. П. Економічна сутність та класифікація витрат в системі управління підприємством. Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. 2014. Спецвип. 29. Ч. 2. С. 138–143.

58.Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики: монографія. Львів: Вид-во «Львівської політехніки», 2014. 334 с.

59.Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів: Пер. с англ. Київ : Наш формат, 2020. 424 с.

60.Портер М. Стратегія конкуренції. Методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / пер. з англ. А. Олійник, Р. Сільський. Київ : Основи, 1998. 390 с.

61.Прохар Н. В., Ночовна Ю. О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.

62.Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII (зі змінами). БД «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#n9>.

63.Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві : Закон України від 17.10.1990 № 400-XII URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/400-12>.

64.Про вдосконалення формування інвестицій на соціальний розвиток села та агропромислового комплексу: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 1992 р. N 423. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/423-92-%D0%BF>.

65.Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.

66.Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 № 742-IV URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/742-15>.

67.Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.

68.Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97- URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>.

69.Про зерно та ринок зерна України: Закон України від 04.07.2002 № 37-IV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/37-15>.

70.Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р. : Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>.

71.Про основні засади розвитку соціальної сфери села: Указ Президента України від 20.12.2000 р. №1356. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1356/2000>

72.Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України 24 черв. 2004 р. № 1877-IV (зі змінами). БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.

73.Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. № 130. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/130-2017-п>

74.Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівоzmінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах. Постанова Кабінету Міністрів України № 164 від 11 лютого 2010 р. URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/164-2010-%D0%BF>

75.Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів URL: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=293605&cat_id=293536

76.Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і

калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01>

77.Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Витрати». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

78.Проблеми сільського господарства України: Аграрний ринок. URL:
<https://news.finance.ua/ua/news/-/371151/nazvano-top-5-problem-silskogo-gospodarstva-ukrayiny> .

79.Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. В.А. Дерій, д.е.н., проф. М.В. Гуменна-Дерій, к.е.н., Тернопільський національний економічний університет, URL: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2018-2\(40\)-12-18](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2018-2(40)-12-18)

80.Решетняк О. І. Аналіз концепцій управління витратами. URL:
<http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bit-stream/123456789/298/1/Решетняк.pdf>

81.Рижикова Н.І. Накісько О.В. Управління витратами: навчальний посібник. Харків. ХНТУСГ, 2017. 198 с.

82.Свистун Л. А. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки. *Економіка і регіони*. 2017. № 4 (65). С.57–62.

83.Світовий О. М. Шляхи оптимізації виробництва у зернопродуктовому підкомплексі для збільшення доданої вартості. *Економіка АПК*. 2016. № 2. С. 52–58

84.Семчук І.В., Мазур В.Г. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 544-548

85.Синюгіна Н. В., Яблонська Г. В. Дискусійні питання визначення понять «контроль» та «ревізія». *Економіка: реалії часу*. 2011. № 1. С. 75–80.

86.Сулейманов А. Ф. Контроль як функція управління. *Університетські наукові записки*. 2010. № 1. С. 109–113.

87.Татарин В. Витрати та собівартість продукції рослинництва. II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності» (Кам'янець-Подільський, 17 квітня 2024 р.). 2024. С. 92-95

88.Хорнгрен Ч., Фостер Дж. Бухгалтерський облік: управлінський аспект. Фінанси і статистика, 1995. 415 с.

89.Шим Дж.К., Сигел Дж.Г. Методи управління вартістю і аналіз витрат: Пергамент, 1998. 496 с.

90.Шутько Т. І. Витрати в економічній теорії наукових шкіл. Економіка та держава. 2015. № 9. С. 133–135.

91.Цимбалюк Л. Г. Формування та управління витратами виробництва : підручник. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 240 с.

92.Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання / Ч.1: монографія. Харків. ВД «ІНЖЕК», 2006. 368с.

93.Чумак О. О. Визначення поняття контролю за діяльністю Державної виконавчої служби України. Науковий вісник Академії муніципального управління. 2013. Вип. 1-2. С. 207–212.

94.Чумак Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. Modeling the development of the economic systems. 2022. № 4. С. 160–165

95.Чумаченко Н. Г. Розвиток управлінського обліку в Україні. Світ бухгалтерського обліку. 2009. № 10. С. 2-9.

96.Шутько Т. І. Економічна сутність управління витратами підприємства. Ефективна економіка. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3681>

97.Що таке ERP-система та як вона допоможе вашому бізнесу? 2021. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/sistematizacia-biznes-procesiv/so-take-erp-sistema-ta-ak-vona-dopomoze-vasomu-biznesu>

98.Юрченко О.А. Роль і місце бухгалтерського обліку та контролю в системі управління витратами іншої операційної діяльності. Бухгалтерський

облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. 2017. № 2. С. 245–260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2017_2_26

99.10 Effective Tips to Manage Project Cost Risks. 2022. URL: <https://clickup.com/blog/project-cost-risk/>

100. Cost Management VS Cost Control. URL: <https://cleopatraenterprise.com/cost-management-vs-costcontrol/>

101. Pulse of the Profession 2021 Beyond Agility. 2021. URL: https://www.pmi.org/-/media/pmi/documents/public/pdf/learning/thought-leadership/pulse/pmi_pulse_2021.pdf

102. Work Breakdown Structures (WBS): the correct philosophy. URL: <https://cleopatraenterprise.com/thecorrect-cost-control-philosophy-work-breakdown-structures-wbs/>

ДОДАТКИ

**Резерви збільшення виробництва продукції рослинництва
за рахунок урожайності**

Показники	Види культур	
	Соя	Соняшник
Урожайність з 1 га, ц:		
2021 р.	33,9	27,3
2023 р.	16,5	32,5
виявлений резерв за рахунок досягнутого найвищого рівня урожайності	17,4	*
Фактично зібрана площа, га	132,80	1236,80
Прогнозований резерв збільшення виробництва продукції за рахунок підвищення рівня урожайності, ц	2310,7	*

* – відсутні резерви збільшення виробництва

**Резерви збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок
раціонального розподілу посівних площ**

Показники	Види культур	
	Соя	Соняшник
Площа посіву, га:		
2021 р.	265,60	932
2023 р.	132,80	1236,80
виявлений резерв за рахунок досягнення раціонального розподілу посівних площ	132,8	*
Фактична урожайність з 1 га, ц	16,5	32,5
Прогнозований резерв збільшення виробництва продукції за рахунок досягнення раціонального розподілу посівних площ, ц	2191,2	*

* – відсутні резерви збільшення виробництва